

MANITULJA

A Zlatanu zovu Rutava. I žene kad je pomenu kažu pipipipi.

Ne misli da ćeš se spasiti, od toga spasa nema.

Kako ova odvaja žumanca od bjelanaca, to sam odma pomislio.

Prsti su joj skrojeni nagusto, ko da je mali viška. To sam prvo vidio, dok je stajala u košulji i tukla je mjesečina.

Ova je odjednom izdžikljala. Rekoh

Skini se, a glas mi ko da slušam nekoga drugoga da priča,

A ona stoji, samo u košulji, svitkaju joj ošvice, oko grla, grije mjesečina,

A evo sam se skinula, on skini se, ja skidaj. Prvo veo, pa prsluk, dolaktice sam skinula, pa kotulu, opanke i čarape izula. Ima li ovome kraja, zaboga? Ima li kakve nade? I sve se mislim, neće, valjda će biti toliko čoeak, ostaviće košulju, neće i nju, preživjeću, daće Bog, valjda može i da se preživi, ali svejedno otkucava, odnekud, od ispod uva kadteskine onajsagrailo pakadpricapi onajčečer, pakrvkadtipušti kadtepritisneonapeča pakad ti strva neostane.

Ja reko, da se skineš

I ja onda uvatim onu košulju odozdo, vatam vazduh rukama, odozdo, od poda, krenem da podižem naviše, da bi duže trajalo, pijem život na sitne gutljaje, sklonila bih se u kakav mrak, nesretnica, ali pliva mjesec na sve strane ulazi, nadire, ne možeš se odbraniti, a težak nekako, i žut, dobro žut, i on više, nećeš uteći, vala ne možeš nikud, pa da si krilata, ovo gledaš kraj, ne u sobu ni u mjesec, nego u kraj.

Tačno vidim da je iz djelova. Vidi se svaki spoj, ko na novoj stolovači. Ko tek nasadena držalja. Ovamo goluzdravo koljeno, oštar lakat, tanko bedro, žgoljavi vrat, nekako sva uglasta, a divna. Skladna. Bijela, tamo će je nije sunce gledalo, a ruke do lakata i listovi, žuti ko med. Oči joj sijevaju ko dva ugarka, vidim, trese joj se svaka žilica, i udara zub o zub, ljeska joj se ona mrka kosa, složena u vijenac, ko zlato. I oči, isto mrke, a zlatne.

Stiska onu košulju na prsima, a do mene stiže nekakav miris, nešto što se ne sjećam da sam ikad udahnuo, ni znao da to postoji. Mlijeko i trave i još nešto, ko noć u rano proljeće.

Reko,

Ti si još dijete

Skoro sam se zađevojčila, rekoh, ko da je za spas

Reko, pušti kosu i priđi.

Došlo je, aoh sad će, kuku mene, za ovo nema riječi, ono sve je preblaga riječ, šta li sam zgriješila. Držim se za onu košulju, da je puštim, pala bih, ko da mi je to jedini oslonac, noćas, tako sam tanka i lomim se, gušći je mjesec nego što mi je snaga. A krv otkucava, kad te stisne, pa kad prokrvariš, krvariš, krvaviš...rasplićem pletenicu, jednu, pa drugu, držim se za košulju, to mi je jedina brana, sve su druge pale. Sa stolice me gledaju dolaktice, okačene na naslon, i kotula složena preko sjedišta, veo

treperi sasred stola, na mjesecu, bireko, sad će polećeti. Sad će uvis, i sve to me gleda, ko da je tuđe, ko da je ljuska iz koje sam se ispilila, sva zaštita što mi je naređeno da je skinem, ko da sam skinula i ime i rodni dan i kožu, a od mene ostalo nešto meko i sluzavo, ko bjelance.

Uf,

kad pušti kosu, uf, kad pade onaj zlatni gar u dva slapa, u dvije bistrice vode, uf, kad proplamsa soba i stvori se u nešto drugo, ne poznajem više ni krevet, ni sto, dođoh samome sebi nekako grdan, ko neki veliki čvor, preobrazi se ono dijete, postade tica, nagorkinja, oči joj svijetle ispod kose isto onako grko, dok joj palaca mjesec kroz puštenu kosu. Spojilo se oko i kosa u jednu farbu, došla ko zvijere, od onih što izlaze samo noću, viđo sam takve. Ne mogu da zagrabim vazduha, protisnem, smiješno tanko

- Dođi – skoro se obeznanih

A ja zaučinjeh.

Nemoj, kumim te svijem što ti je na svijetu sveto. Nemoj, tako ti obraza, tu me noge izdadoše, sasvim. Kleknuh, sa košuljom, utisnutom u grudi, ***nemoj, poštedi me, mlada sam, nemoj, majke ti Božje.*** Diram čelom pod, a i on došo drukčiji. Odavde, na njemu trista slike i šare. Bije mi damar onom ladnom daskom, dok mi koljena utanjaju u glatke čvrge, mislim se divne li su ove daske, sve li je divno, sav svijet, i sve, ali mi nijesu dovoljno tvrde, da me izdrže, da me otisnu uvis, samo da su malo tvrđe, da su kamen, već bih polećela.

Nemoj, ako si čoeak, nemoj tako ti krvi Božje, nemoj, nije mi vrijeme, neko živi, a neko umire, nemoj se griješiti, nijesmo od toga mi gospodari, a ne misli da ne umijem slušati, umijem, i slušaću te, koliko se to može, i koliko živ čoeak umije.

Jesi li ti sama?

Ja, života mi, samo što ne padoh s kreveta. Taman mišljah, Bože, smije li se ovo pipnuti, smije li se u ovo taći, oće li ovo, ovako plaho i tanko, izdržati ovu mjesečinu, oće li se rastvoriti, ko trepavice, u dva zraka, oće li postati, isto i svejedno, ko i svaki put, ako dirnem

Viknem, da je smirim,

Šta nemoj, jesi li ti svjesna?

Nemoj me klati, ako Boga poznaješ, cvilim ko tica

A što bih te klao, bi li mi objasnila? A nešto onu riječ klao izgovaram ko da sam za nju pjan, ko da mi je ona neki trupac u ustima, toliko me nešto ta riječ presjekla, ne mogu da se alavertim da je na tome mjestu izgovaram, i da mi nevjesta glavinja na podu i o klanju priča, a opet mi neki jad ne da da se probudim i očeram utvare, nego se spoplicem o onu riječ i dalje

Naše ne koljemo... Koljemo samo... A tu mi se nešto pretvori, šta objašnjavaš kad koljemo, a vala i ne koljemo koliko pričaju, nikad i nijesmo toliko, nego više da se falimo, da ima o čemu da se priča, kome ti šta objašnjavaš, jado jadni, ovome se ne može objasniti ništa, ali ništa, objasnili su ti lijepo, kad su ti je dali, pa ti sad vidi šta ćeš, i s njom i sa samijem sobom, crnim i nesretnim, koliko se može biti. Au,

mućak si oženio, dadoše ti mladu, faličnu po glavi. Au, kukavče, šta si uradio, ovo su mlado dali, da viluje na drugome mjestu, da ne gledaju bruku i slabotinju. Au, bolje da si kamen oženio, au, ludu su ti dali, ovo je avetno, ko zna kakvi joj se batalioni ispod kose stroje, manitulju, ko tić manitu. Au, crni kukavče, što ne sačeka, mučo mučeni, nego ti bi da se ženiš, evo ti sad pa seiri, svjesnija je od nje lastavica, za ovu je vučica pitomo jare. Ovo se s mačkama razgovara, a ti bolje da si smrću, frbu zelenu prstenovo, nego nju

Au, lelek po sto puta

Oće li on ovo da me pušti, da još budem živa? Je li ovo spas? I biće opet ponovo?

Au, kad bih mogo ko vuk, da zapjevam, da nađem kakav lijepi krš, taman spram moga čela, pa u glavu, da se ova bruka završi.

Auu,

Au

Au,

Treba nešto smisliti, nekako se sakriti,

Reko,

Samo ti polako nevjesta, onaj... Obuci se ti, slobodno se ti obuci,

Blagoš mene! Blagoš mene do Boga, blagoš mene, blagoš mene će me spasio.

A šarene mu se leđa, ispod mjesečine, ko zmijska. Tako mi se sastavilo, tako su mi mjesec, zmija i gola muška leđa, postala jedno. Blagoš mene, lijepo li je, kad bi se moglo polećeti, kad bi se sad moglo prhnuti, ali od lakoća, ne od muke. I one me rutine gledaju sa stolice, nekako milo, ko da kažu, ih šta si mislila, mislila si da te ne bismo odbranile. Prevrnule bismo, jadna, stolicu, zaplela bi mu se kotula oko nogu, udavio bi ga veo, ima pravde, jadna, u svemu ima pravde, samo se ne vidi.

Reko

E da znaš, da sam znala, čim sam te ugledala. Znala sam da si dobar čoeck. Znala sam, života mi. Da si razuman i bolećiv, da ti se može objasniti. Znala sam da ti nećeš, ko drugi, što kolju i krv ljudsku puštaju. Vala ću sve kazati Zlatani, da nije kao što ona priča

Ko da me neko ubode iglom. Kome ćeš ti šta reći?

Sad nemam kud, izleće riječ iz usta, pade ko gnjio plod i postade kazna

Rekoh , koliko sam mogla tiše

Rutavoj

Zlatana Rutava? Nju je zaigralo sve što ide na dvije noge, u našim krajevima, i ja i moj drug!

Zlatani ćeš sve da ispričaš? Poče da mi se razbistrava, može li biti da će ovo na dobro, ako je od ovoga Zlatana krivac, onda bih je volio izljubiti, više nego išta na svijetu.

A što njoj, molim te? A ona se, vidim muči, teško joj da progovori, bogami će biti da nije luda, nego je to mlado i prepadnuto, Zlatana je od toga majstor bila, e rute rutava kad te sretnem, života mi, izljubiću te, i daću ti jabuku, i metar robe ću ti dati, i grumen šećera iz prodavnice, samo ako bude da ova nevjesta nije avetna, no da si je ti sluđela. Te ja sipaj malo vode u čašu, i odlomim zeru šećera i stavim unutra, promiješam kašičicom, a sve mi to nešto, ko da nijesam ja, nego ko da odnekud gledam sebe kako to radim, sad mi opet došla soba čudna, ko posle bojišta, razbojišta, ko da sve čuva neku tajnu, i sto i stolice, i uljanica što šišti, i sve došlo tijesno i napaćeno, i svejedno mjesec.

Popij malo nevjesta, ne boj se, ništa se ne boj, dam joj onu čašu, a ona me gleda nekim pogledom, kosim, ko zimnje sunce, zaboga može li biti da je avetna, ma nemaju valjda maniti pogled ovako bistar?

Sve ja polako, i glas namjestio, ko da pričam đetetu što se ne može umiriti. Sjednem na stolicu, s druge strane stola, da ne budem preblizu, da što ne pomisli, da ne bude opet kakav kastig, odakle znam, kukavac, šta joj sve može pasti na pamet.

I opet polako, s druge strane stola, malo se tobož i smješkam, reko, evo, da malo popričamo, ništa ti neću, ne boj se, a ona me gleda onim zvjerinjim pogledom, ko da sam je iz gvožđa izvadio, pa je boli još više nego kad je bila sapeta. Nijesmo se baš dobro upoznali, ja ti, sem imena ništa drugo ni ne znam. Koliko ti ono bješe godina?

Pravo da ti kažem, ne znam.

E, nije ovo dobro, nikako, nikako, džaba ti sav nad, crni Vešo, ne zna ovo ništa, a jes joj pogled malo čudan, uzrikio, nije tako kod zdravih, Boga mi, nema sa ovim Zlatana mnogo. A što ovo da zapadne, baš Veša Tomova, iz poštene kuće Mikonjića. Što nama ovo grdilo i jad, kad smo vazda bili kad je trebalo, i svetili se samo kad je bilo neophodno i Boga poštovali, kad smo god stizali! Lelek, što u ovu kuću?

Kako ne znaš, ajde sad da dovršim jade, kad sam započeo, Gospava si, znači na Gospođu si rođena, prije koliko godina?

Dok ti nijesi došo da prosiš, govorili su četrnaest, a kad si ti došo, onda su promijenili, sad kažu da mi je šesnaest

E, tačno sam znao, pričali su mi neki, ali ja nijesam vjerovo, iz te kuće je bivalo lažavih! Lijepo može biti da su slagali, pas im se mesa najeo, lažavima. Au, ovo je dijete, sasvim dijete. Te ja mic, po mic, primiči onu stolicu, škripi po onome podu, odzvanja, ali vidim, ona se ne trza,

samo mi baca one kose poglede. Okuražim se, sasvim, primaknem se koliko da mogu rukom da je dovatim, pa opet, evo, reko, tu sam, nijesam loš, neću ti ništa, kunem ti se svijem što mi je sveto, podignem ruku da je pomilujem po kosi, a kosa joj topla, a meka ko svila, glatka ko krilo, to nijesam znao, da može biti u stvora takva kosa. Ona se ko malo ušmrknu, pa obrisa nos nadlanicom, ko mala deca, ostade joj trag na ruci, moka i sjaji se

Ih, reko, nećemo tako, ti si velika devojka, ne otiremo se rukom, je li ti spremila majka kakvu maramicu

Ona se postiđe i pocrvenje, ko da je neko uzeo farbu i prefarbo je, od sa vrh čela, dokle se vidi. A mene dođe da poletim, to me najviše ohrabrilo, đe si vidio ludo da crveni?! Biće ovo dobro, biće dobro, ima Ga.

Te ja opet miluj onu kosu, miluj, vidim pušta mi se, labavi, ko mačka. Evo, reko, vidiš, ja strašan nijesam, nego se ti malo okrijepi, pa mi lijepo ispričaj što si ti ono mislila da ću,... onaj...da te koljem.

A meni udarila u glavu neka toplina, i velika blagost i slabost, gladi me po kosi, tako šćaše tata, i maramicu mi je dao, da se obrišem, i nekako je došlo sve na svoje mjesto, i počese riječi da mi se nižu, same,

Rekoh,

ti znaš da moja majka zna da vida od zmiје. I kad je zaklala zmiја komšiju, Mirka Petrova, lani, odma su je zvali da dođe, i tada je povelа i mene sa sobom. Zaklala ga je bila za petu, i dok smo mi došli, on je ležо na krevetu, došla mu noga crvena i sjajna, nabrekla, a smežurana, i izbrazdana, ko da ga je opekla vrelа voda, ili vatra. Tu je bila i neka baba, što je mazala meleme, uzela nožić te mu zasjekla ispod koljena, pa kad je grunula krv, crna, neko reče, isiso mu je brat ranu, neka je, kaže baba, od Boga mu zdravlje, nego mora još, krv da se očisti, ne pomaže melem ako se ne pušti dosta krvi. I dok je to tako bilo, majka mu je šaptala na uvo, ona zna zavaču od zmiје, mnoge je tako izliječila i gledala ispod oka na babu što krv pušta, i promrndžala, kako ga ne bi dolazila, da je znala da su i druge zvali, jer sad ne može ništa da garantuje, jer se ne pušta krv, dok se zbori zavača, i što krv da mu se pušta, kad mu treba svaka kap, sad kad je zaklan, da ima snage da svlada otrov i vidi koliku mu je krv puštila, umrijeće prije od toga, nego od ujeda. U taj mah Mirko počе da bunca, sav se bijaše zajapurio, obli ga velika voda, evo ga je ubila, zakuka majka, nema u njemu više krvi, ni kapi, a baba samo ćuti i počе da pritiska iznad one rane. Poče krv da staje, i Mirko ko da se malo umiri, samo lije voda s njega, lije, ne prestaje. Baba mu podveza onda krpom iznad koljena, dobro stegnu i progovori, veli, sad je dobro, sad će mu izvući melem i ovo otrova što je ostalo, a majka promrndžala, jes melem, ti i melem ste ga spasili, da nije bilo zavače ne bi sastavio, Bože, kako danas svako misli da se u sve razumiје, ali se u taj mah Mirko pridigo, zaviko ko bez mozga, dobio neku veliku snagu, i zvali ga veliki Mirko, peča

Mirko, zbači sa sebe onaj čaršaf, i ščepa majku oko grla, da je udavi, ja i baba pritrčale, majka počela da kašlje, ja se obisnula za jednu ruku, baba za drugu, ali ne bismo mogle ništa, tolika mu je snaga bila u rukama, da se on sam nije svalio na jastuk, toga trena, izokrenuo oči i počeo da više gori, gori, i majka se zacenjivala još neko vrijeme, promijenila je bila boju, i ja majko majko, da popiješ gutljaj i okrenem se, da joj sipam vode, kad vidim, Mirku se, golome bez čaršafa, između nogu savila zmija, lijepo se sklupčala u krilu, ali tako debela, kakvu nikad videla nijesam, pa kad je počela da se razmotava, da diže glavu, a glava joj ćorava, kolika je bila zaboga, do koljena se pružila, a sa njim srasla, drugim krajem! Aj mene, povikah ja, vidite li je, majko, utucite je, ljudi, evo je, nije pobjegla, još je tu, a ona se ispravila, potpuno, pa gleda, bez očiju, a vidi, gleda koga će, došla mi u visinu do glave, a ne smijem na nju goloruka, ostao tu babin nožić, ja za nož, da je prekinem, kad mi odjednom nešto zatisnu usta i ote nož iz ruke, vidim davi me baba, a na uvo šapće ćuti, ćuti budalo, a nijesi ti budala, nego ova tvoja luda majčetina, što dovodi decu kod ranjenika, da se stravljaju! Kakva zmija, znali te jadi, ćuti ne brukaj se. Smiri ovu malu, a kako se umiješ na drugoga navaliti, a dijete puštaš slijepo, kod očiju, zamalo da nagrdi čoecka. Te mi tu i majka zapuši usta, kaže ćuti, avijesti Božja, ostade za sprdnju. Pokri ga ona brzo, i ja samo krajičkom oka vidim, kako se ona zmija ispod čaršafa polako spušta, ko da joj je bilo naređeno, a majka me odma odvukla kući, za ruku.

Uveče stiže glas da je umro Mirko.

E, neka je umro, zaboga, sad bismo se morali nas dvojica u oči gledati, bar to da smo prebrižili

A majka zavika, radosno, eto im sad njihovih melema! A ja sam znala da je to crna pogibija, da se sad zmija od njega odvojila i da može da šara po svijetu kud joj je god milo. I da će me naći, po mirisu, i sa mnom učinjeti šta joj je volja. I ja se od nožića nijesam razdvajala. Po danu, u džep, a po noći, ispod jastuka. I po danu, i nekako, a po noći, vala baš ništa nije moglo pomoći. Kako zatvorim oči, eto ti nje, gleda onom ćoravom glavom, i kreće da me kolje, da se sastavi sa mnom, ko što se sastavila s Mirkom. I baš ništa, ni majka što mi odlivaše stravu, ni crven konac oko ruke, ni čarape rasparene, ni kita bosiocka iznad uzglavlja vodicom poškropljena, ni molitva Prečistoj, ni ime Božje, ni krst od tisovine, ni kandilo upaljeno, ni vučja dlaka na jastuk, a nož ispod jastuka, ni majka što spavaše sa mnom, ni zapis od odže, ali se to od babe krilo, ni neslana rana, ni ništa što se znalo da pomaže ili da bi moglo koristiti, nije pomagalo. I jedno veče, otac pita majku, ma koliko je ono njoj godina. Majka kaže, sad je u četrnaestoj, e, onda je kod nje krv nemirna u pitanju, nego da je mi udamo, pa će se ona, daće Bog, zaliječiti. I tada su puštili glas da sam za udaju, i ti si došao i sad nas eto.

E dabogda da Pobije svu čeljad lažavu! E dabogda im se strva ne znalo, lažavima. Oko ovoga sad moram da se trudim! E ne može se ni oženiti, dok se dobro ne raspitaš! Sad ćemo se razgovarati i blažiti, jedno, dvije, tri godine. Dok se ovo dijete ne avizne. A ti, Vešo, čekaj, čekaj, dokle ti bude bastalo.

Drugi zaratuje s nevjestom bez mnogo priče, a ti se oženio, pa sad razmišljaj. Kakvo je ovo vrijeme došlo?

Pa, reko, nađe li se, iko, života ti, da ti objasni, šta si videla, šta se onogušteralo? E, nasmiyah se jadu, nijesam mogao izdržati!

Ona oborila pogled, vidim, stisla se, stisla, a ja se smijem, grokćem, ko da iz mene neko izbača lopatama, ko da mi se unutra sve obrnulo, teku mi suze, od muke, od smija, od čuda što su me noćas zadesila. Ona, samo što ne plače, krajičak kose uvrće i usta skupila, kaže

Jeste, zvali su Zlatanu, da mi objasni.

Pa, je li ti objasnila, ...baš?

Baš, a sve onako stisnuta, ko da je na vatri peku.

Baš baš?

Ona samo klimnu glavom, ko da oće da kaže, sve mi je jasno, a bolje da nije, kad je tako.

Pa, je li ti sad išta jasnije? Što se krava teli, i odakle ženama деца, i odakle, sve...Taman bijah zaustio da kažem, odakle ti, nego je nezgodno pominjati joj oca i majku u tome smislu... nego rekoh

Je li ti ona rekla da koljemo?

Ona opet klimnu, onim prstima, tankim ko šibice, uvrće onu kosu garavu i zlatnu, nije joj lako, tresu joj se prsti, onaj bez na grudima poigrava, aoh, a svidela mi se, da me zaboljelo, i samo mi je kroz glavu prošlo,

A možda ovo nije spram tebe, Vešo. A možda je ovo sve zato što te je dopanulo previše. Od ovoga se ne bi car zastidio, a dopalo Veša Tomova. A neki drugi glas mi je govorio, strpi se Vešo, imaš i zašto, ako zagrabiš sad, nijesi uradio ništa, samo ćeš se ogriješiti.

Je li ti...baš... objasnila, kako... koljemo?

Ona opet klima, i opet me gleda, ko da bi polećela, samo kad bi mogla da mane kosom.

To vi puštate onu zmiju, od nje ste vi gospodari

Pitanje je, Gospava, bogami je pitanje ko je gospodar

Znači jasno ti je, sad već, ko da ne pričam s njom, nego s mjesecom, toliko se razumijemo

Meni jeste, nego me svejedno strah, protepa ona, i učinje mi se, smanji se, do jedno tri godine, do maloga deteta, što se boji vuka i mraka, i postade mi, nešto još milija, nekako sva moja, ko da sam je taj čas ja rodio.

Zašo mjesec, nas dvoje ležimo, budni i obučeni, ko brat i sestra, na mene se svalio umor, ko da sam kosio cio dan, ne mogu jezikom riječ

prevaliti, a u glavi mi drugačije. Ko da mi je glava laka i bistra i sva se pretvorila u sliku, u nešto što sam sanjo i što je već jednom bilo, ili nikad nije ni bilo, i ja sam, nikad nijesam bio, nego me ona izmislila i zamišlja me, evo baš sad, dok se bijeli spram mraka i ne znaš ima li nje, ili je ova noć prevarna. I u glavi mi je sve ko da nije, ko da nijesmo, ni ona ni ja, ni ova soba nije soba, niti je krevet, krevet, nego samo ona, ista a preobražena, stoji neđe, na nekakvoj vodi i u nekakvoj ariji i onim prstima, gustim i lomnim, razbija jaje, drži jednu polu u jednoj, a drugu u drugoj ruci i curi joj bjelance kroz prste, ko kroz kutiju šibica, a dlan privija žumance, ko gnijezdo. Mislim, zaspo si,

Reko

Duni u tu svijecu

A ja, svejedno, ne mogu iz glave da izbacim mjesec, kako mu pucketa za vratom i šareni leđa, i sve se vrtim i samoj sebi smijem kako me Bog nagovori da spomenem Zlatanu, za nju se svašta može reći, i svi sve vjeruju. A nije mi nikad ništa rekla, meni se nešto sve samo kazalo, sem jednom, kad sam je vidjela, pa poitala, da je ne sretnem, jer sa Zlatanom đevojke iz dobrih kuća ne staju, i ona mi rekla, sa sve zapaljenim čibukom, jer je pušila, isto ko Đed, kud žuriš, jadna ne bila i ja rekla bogami nemam kad, trčim, a ona rekla

E, nećeš ga uhvatiti. Ne ide vrijeme nikuda, nego to ne znaju ljudi. Vrijeme dolazi

I ja dunula